

Rovarrostálás Uj-Guineában.

Irta Biró Lajos.

II.

Hemipterák gyűjtéséhez nálunk nélkülözhetetlen gyűjtőeszköz a rosta, mert nagyon sokféle poloska olyan helyeken rejtőzik, hogy csak így jutunk hozzájuk. Uj-Guineában azonban nagyon hamar elmenne a kedve azok gyűjtőjének, ha azt látja, hogy hiába rostálgat a legkülönbözőbb természetű helyeken, mert csak nagy ritkán talál egy-egy apróbb *Lygaeidát*, azt se a lehullott törmelék alatt, hanem inkább fák oldalán a moha alatt és kéregrepedések közt. A legnagyobb ritkaságok közé tartoznak ott a csinos *Tingitidák* is, mikből itthon sokfélét kapunk ezen a módon. Egy kis fekete *Cydnus*-faj kerül elő néha, de ez után nem igen kapkodunk, mert estenkint úgyis oda röpül asztalunkra a lámpához, az apró *Triphleps* fajbeliekkel együtt. *Homopterák* tekintetében is nagyon szegényes az eredmény.

A leggyakoribb poloskafaj a rostában egy kis barna állatka, melyet *Reduviidának* nézhetnénk, ámbár egy evvei rokon családba tartozik (*Hemicocephalidae*). Lehullott lomb és más növénytörmelék közül ez a kis *Hemicocephalus* a leggyakoribb vendége a rostának. Uj-Guineában nagy lehet az elterjedése, mert úgy a tengerpart táján, mint az 1000 méter magas Sattelbergen mindenfelé sűrűn találkoztam vele; még gyakoribb volt a lárvája, úgy, hogy julius folyamán kerek számmal 100 darabot szedtünk össze belőle, a kifejlődés minden fokán. Ezekon kívül néhány szunyogpoloska (*Berytidae*) és *Aradida* került a rostába, más alak, kiváltképen *Capsida*, csak egyenként és ritka napjában.

Kárpótolja azonban gazdagon a Hemiptera-gyűjtőt az, hogy csakis rostulással tehet szert a *Ceratocombidák* piczi termetű fajaira, mikből az én rovarrostám egész sereg új alakkal gazdagította a papua-fauna ismeretét. Elddig ugyanis Dr. Horváth Géza úr összeszámlítása szerint az egész világfaunából csak 27 *Ceratocombida* volt ismeretes, s ime most Uj-Guineából magából mintegy 35 új faj került elő.

Ezeket csak magam tudtam fogni, mert maláj-szolgám elől mind elugráltak. A kiválogatásra szánt rostált törmeléket úgy kellett a fehér papírra szórni, hogy körülötte pár arasznyi szélesen tiszta szegély maradjon, hogy meglehessen látni a bolhánál kisebb állatkát, a mint egy pattanással künn terem a törmelékéből, s hamarosan le kellett borítani a fogó üveggel, mielőtt kedve kerekednék még egy ugrással végképen eltűnni. Sokszor azonban az ugrás után csak kedélyesen sétálgatott és időt engedett a fogó üveg előkerítésére.

Ha lett volna bogárluttatóm, a mely Uj-Guineában utazásomkor még jóformán csak híréből volt ismeretes, és nem lettem volna arra kényszerülve, hogy nagy figyelemmel és fáradtsággal egyenként fogdossam ki őket a rostált anyagból, bizonyára még több érdekes *Ceratocombida* került volna gyűjteményünkbe. Nem régebben egy kis üvegecskét vizsgáltam át, melyben Kelet-Afrikában gyűjtő társunk, Katona Kálmán küldötte haza a bogárluttatóból kikertült apróságokat, abban is volt néhány *Ceratocombus*, sok piczi *Trichopteryx*, *Pselaphida*, atkaféle, *Podurida* stb. társaságában; általában véve olyan becses anyagot szolgáltatott Katona barátunk bogárluttatója Afrikából is, a minek becsét most még meg se tudjuk itélni, míg ez az anyag is lassankint feldolgozás alá nem kerül.

Dipterák után nálunk nem szokás rostálni, mert itt alig van olyan, a mit másképen is meg ne lehetne találni. Uj-Guineában azonban él egy olyan családbeli légyféle, a mit csakis rostálással lehet megszerezni, a *Stethoputidák* családja. Az elsöben ismeretes fajok Uj-Britanniából kerültek meg, de a közelében fekvő Uj-Guineában sokáig kerestem, nem leltem többet pár darabnál. Végre ott tartózkodásom utolsó évében 1901-ben Friedrich-Wilhelmshafenél tömegesen rostáltam ki egyik, szintén szárnyatlan, bolhaforma fajtáját egy gyömbérféle növény rothadó földalatti gumói közül; de szerencsétlenségre azt a kis üvegecskét, melybe a gyűjtött példányokat szedtem, úgy elcsomagoltuk valahová, hogy máig se került elő.

Az *Orthopterák* közül a *Blatta*-félék szaladgálnak mindenütt úgy a rostált törmelék közt, mint nálunk a *Carabidák*; különösen gyakoriak a rostában a kisebb-nagyobb lárvák. Ezeket tulajdonképen a gyűjtőnek mind össze kell szedni, mert tropusi vidékeken nem ismertető jele a *Blatta*-lárvának az, hogy szárnyatlan; gyakran figyelmeztetett erre egy alig 3-4 mill. hosszú szárnyatlan *Blattida*, mely hasa végén hordozta a kifejlett tojó nőtényt megismertető

petecsomót, pedig a nélkül magam is minden esetre csak lárvának néztem volna. Ez is figyelmeztetés annak a praeparatornak, a ki tropusi vidékről származó anyagot dolgoz fel, hogy ne dobjon félre felismerhetetlennek gondolt lárva-alakot azzal, hogy ezt úgyse lehet meghatározni, mert ezzel sokszor a legbecsesebb anyagtól fosztja meg a gyűjteményt. Szintúgy áll a dolog a fülbemászókkal: ezekből is sok az álcza kinézésű érett alak, sőt némelyfélénél még a potroh végén levő fogó is hiányzik, csak két hosszú szál helyettesíti, mint a tiszavirág potrohán. Ilyen alakok ritkák a gyűjteményekben, a nemz. múzeum gyűjteményében sincs, pedig eleget küldtem haza belőle, jeléül, hogy a ki itthon praeparálásra kapta, meghatározhatatlan lárvának nézte és eldobta.

Podura-félék gyűjtésére a rostálás goromba módszer, mert legtöbbszörre tönkre mennek benne a rázásakor. Csak a *Japyx* kerül elő belőle sértetlenül; ez nem nagyon ritka, sőt valamivel gyakoribb mint a nálunk élő *J. solifugus*. — Gyakran találtam *Campodea*-fajokat is, de ezeket jobb rosta nélkül szedni, mert különben rendszeren elvesztik törékeny csápjait és farknyulványaikat. Ujguineában a növényeken hálózva is rendkívül ritka a *Smynthorus*, úgy hogy ezen a módon csak egyetlen egyet foghattam. Szintén rendkívül ritkaság volt nekem egy fél mill. nagyságú, barna *Smynthorus*, homlokán világos harántsávval, azonban egy hevenyészett rovarfuttató kipróbálásakor mindjárt az első napon 8 darab jött ki magától, köztük alig $\frac{1}{4}$ mill. nagyságú fiatalok is. Egyébként a *Podurák*ból az *Isotoma*, *Paronella* és *Lepidocyrtus* nemek fajai alkotják a többséget. Nem ritkaság még két *Anura* forma, lustán mozgó alak a rostában. Egyik olomszürke, másik rózsapiros, de a borszeszben színét vesztí és fehérré válik. A nálunk oly gyakori fehér *Lipurina*-fajok, úgy látszik, itt hiányzanak, legalább nem emlékszem, hogy láttam volna.

Physapoda-féle szintén kevesebb található a rostált anyagban mint nálunk, egész juliusi rostálásomból csak 3 darab előjöttét írhattam fel, abból is lárva volt egy. E családbeli rovar csak esernyővel lehet tömegesen gyűjteni a levágott s félig száraz fák lombjáról; innen óriási nagyságú fajokat lehet összeszedni, a kifejlődés minden fokából. Virág maga is kevés van Uj-Guineában, még kevesebbet lehet *Physapoda*t virágon találni; legtöbbet láttam még a mi délignyitónk ehető gumót termő rokonának, az *Ipomoea batatas*-nak a virágain, de ezt a növényt ott nem mindenütt termesztik.

A hol annyi a *Termila*, mint a tropikus vidékeken, s ezek közt Uj-Guineában is, természetesen ez is gyakran akad a rostában.

Ezeket azonban eltenni nem érdemes, mert népes fészkeikben úgvis eleget találunk, s nem kell egymáshoz hasonló fajok megkülönböztetésével vesződni.

Természetesen nem hiányoznak a rostából a *pókok* sem, a rejtett helyeken élő kisebb alakok. Gyűjtés közben bizonyára számos fejletlen pók is jutott köztük gyűjtő-üvegembe, de jobbnak láttam válogatás nélkül mindent eltenni, mert némely parányi hímnek a szembetűnő nemi szerve mutatja, hogy jó részük teljesen kifejlődött alak. Mind a mellett feltűnt ott nekem, hogy *Thomisida* (Laterigrada) családbeli pók nagyon kevés volt a rostáltak közt, pedig nálunk ez a gyakoribb.

Adatok Magyarország rovarfaunájához.

(Közlemény a Pædagogium biológiai labororiumából.)

Közléteszi Dr. Váγγελ Jenő.

Lepidoptera. II.

Nemeobius Lucina L. I. Szintye : — III. Lipótvár, Pálfalu, Margitfalu.

Apatura Iris L. III. Pálfalu, Margitfalu, Hegybánya ; — IV. Felsőbánya : — V. Negói-út. — *Ilia* Schiff. III. Lipótvár, Pálfalu. — *ab. Clytie* Schiff. I. Szintye, Félégyháza, Hatvan ; — II. Perkáta, Érd ; — III. Dobsina, Lipótvár, Pálfalu, Margitfalu ; — V. Negói-út ; — VI. Baja, Apatin.

Limnitis Populi L. III. Margitfalu. — *Camilla* Schiff. VI. Apatin. — *Sibylla* L. III. Pálfalu, Margitfalu, Hegybánya : — IV. Felsőbánya.

Neptis Lucilla F. III. Pálfalu, Dobsina. — *Aceris* Lep. I. Szintye ; — III. Putnok, Margitfalu.

Vanessa levana L. II. Perkáta ; — III. Margitfalu, Putnok. — *v. prorsa* L. I. Szintye : — III. Margitfalu. — *Egea* Cr. VIII. Castel-Muschio (Veglia sziget), Cirkvenica, Omblaforrás. — *C. album* L. I. Budapest, Sz.-Endre, Fülöpszállás, Dánospuszta, Mesterszállás, Félégyháza, Szintye ; — II. Perkáta, Visegrád, Kömlőd, Kőszeg, Tata, Keszthely ; — III. Lipótvár, Pálfalu, Selmezbánya, Leibicz. Hegybánya, Putnok, Dobsina, Margitfalu ; — IV. Felsőbánya ; — V. Maroskecze, Szováta, Kovászna, Predeál, Fogarasi havasok, Bálványosfürdő ; — VI. Baja, Zenta, Apatin, Karánsebes, Szabadka,